

NATO „SMART DEFENCE” ÎNTRE CONCEPTUL TEORETIC ȘI REALITATE

NATO's SMART DEFENCE BETWEEN THEORETICAL CONCEPT AND REALITY

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Articolul prezintă, pe scurt, evoluțiile în timp a cooperării țărilor membre NATO în problematica complexă a constituirii capabilităților de apărare comună, cu un accent mai mare pe ultimii ani (2010-2012) ca urmare a dificultăților apărute în urma efectelor crizei economice mondiale.

Autorul prezintă modul cum s-a ajuns la formularea Conceptului „Smart defence” prezentat în detaliu la Summitul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012, conținutul și elemente constitutive în viziunea oficialilor NATO, acordul statelor membre inclusiv al României în implementarea acestuia în anii următori.

Se abordează, în final, modul cum România poate cupla la Concept și slăbiciunile privind bugetul apărării, starea industriei de apărare și voința politică a responsabililor pentru securitatea națională și apărarea țării.

Cuvinte cheie: Summit NATO; Chicago; C4ISR; cooperare; Noul Concept Strategic NATO – Lisabona 2010; România și „Smart defence”.

The article briefly presents the evolutions in time of the cooperation of the NATO member countries over the complex issue of constituting common defence capabilities with a bigger accent on the late years (2010-2012) following the difficulties appeared after the effects of the world economic crisis.

The author presents how it was reached to the formulation of „Smart defence” concept presented in detail to the NATO Summit in Chicago, on May, 20-21, 2012, its content and constitutive elements in the vision of NATO's officials, the agreement of the member states inclusively of Romania in its implementation in the next years.

---

* Constantin Mincu – membru Titular al AOȘ-R, Secretar Științific al Secției de Științe Militare, membru în consiliul onorific al AOȘR; e-mail: mincu_constantin@yahoo.com; telefon: 0722303015; fax: 031402180.

In the end, we approach how Romania can couple to the concept and its weaknesses related to the defence budget, the defence industry situation and the political will of responsible peoples with the national security and country's defence.

Keywords: NATO Summit; Chicago; C4ISR; cooperation; the New NATO Strategic Concept - Lisbon 2010; Romania and „Smart defence”

Evoluții în timp

Despre crearea și operarea unor capacități militare în comun (echipamente, servicii, mentenanță, instruirea personalului, rezolvarea problemelor complexe de compatibilitate și interoperabilitate) se discută de multă vreme în structurile NATO și în țările membre, fără însă a se formula un Concept clar de tipul „**Smart defence**”.

De fapt, o analiză atentă a istoriei organizației nord-atlantice, relevă numeroase și consistente exemple de cooperare strânsă între unii membri, îndeosebi între SUA și Marea Britanie, Marea Britanie-Franța-Germania-Italia; Spania-Franța etc. în diverse concepte privind dezvoltarea în comun a unor sisteme de arme (aeronaute, nave și submarine, sisteme C4ISR, senzori diferiți, echipamente spațiale, pregătirea personalului etc.).

Debutul nefericit al crizei economice mondiale în 2008 și adâncirea acesteia în anii următori, inclusiv în 2012 și posibil în 2013 a pus o presiune uriașă pe bugetele statelor membre, și, ca de obicei, mai ales în noile state membre, primul domeniu și cel mai grav afectat a fost apărarea.

Această realitate a impus și impune găsirea unor căi și mijloace de asigurare a capacităților militare ale NATO, în noile condiții economico-financiare având în vedere și posibila bună credință și voința politică a statelor membre (?!).

Un semnal clar a fost transmis la Summitul de la Lisabona din 2010, unde, țările membre reprezentate de șefii de state și de guverne împreună cu oficialii civili și militari ai NATO au definitivat și aprobat noul „**Concept Strategic - Lisabona 2010**”, document din care rezultă și aspecte care acum fac parte din **Conceptul „Smart defence”**, astfel:

- **Alianța va trebui** să răspundă la apariția oricăror amenințări și provocări;
- **Alianța va trebui** să fie pregătită să utilizeze o gamă de instrumente și să coopereze cu alți actori pentru a contribui la o abordare comprehensivă ce va combina eficient elemente politice, civile și militare pentru o realizare deplină a obiectivelor sale de securitate;

- **sprijinul eforturilor de reformă** în sectoarele de securitate și apărare; acestea pot include și angajamente de sprijin al contractorilor (România - ?!);

- **este posibil ca eforturile** de stabilizare și reconstrucție să fie necesare în toate fazele crizei. Prin urmare, Alianța trebuie să aibă capacitatea de a **planifica, pregăti și desfășura** activități de **reconstrucție și dezvoltare**;

- **capacitățile C4ISR** sunt facilități cheie (pivotal enablers) pentru îndeplinirea flexibilă și eficientă a obiectivelor de securitate ale Alianței. Acest fapt necesită definirea și implementarea unei strategii C4ISR clare, ce va asigura o consultare consistentă și funcții de comandă robuste, flexibile și măsurabile. Sistemele C4ISR ar trebui să beneficieze de cele mai recente tehnologii, precum și de cele prevăzute a fi dezvoltate în viitor. Totuși, astfel de aranjamente vor fi eficiente doar dacă vor fi adoptate la scară largă de aliați, folosind aceeași filozofie de bază, în special în ceea ce privește gradul în care ei sunt pregătiți să împartă informații sensibile sau să permită accesul la acestea prin mecanisme care depind de accesul tehnologic între **federații de rețele**. Este vorba, în final, de disponibilitatea națiunilor de a face posibilă o capabilitate facilitată de rețea NATO (Network Enabled Capability);

- **planificarea NATO**, dar și a națiunilor, ar trebui să țină cont și de efectele potențiale ale accesului aliaților la rutele de comunicații, tranzit și transport vitale, furnizarea energiei, probabilitatea atacurilor cibernetice asupra Sistemelor Informatice sau a altor sisteme vitale ale națiunilor Alianței;

- **NATO** va avea drept scop reducerea impactului strategic al amenințărilor asimetrice cu mijloace explozive improvizate (IED);

- **interoperabilitatea** este un factor de multiplicare care va permite Alianței dezvoltarea în **parteneriat** a unui pachet de capabilități/forțe, capabile să desfășoare acțiuni de luptă în orice mediu;

- **Alianța** trebuie să aibă o capabilitate proprie pentru evaluarea și controlul impactului tehnologiilor, expertizei comunității tehnice și științifice, a provocărilor și a capabilităților de informații ale comunității internaționale în domeniul securității, cu referire la: evaluarea mediului operațional, potențialul distructiv al tehnologiilor emergente, a influenței asupra capabilităților de apărare și descurajare ale Alianței;

- **calitatea de membru al Alianței**, atrage după sine și distribuția echitabilă a rolurilor riscurilor și responsabilităților. În acest context, **bugetul alocat apărării din cadrul PIB-ului național**, precum și procentajul alocat din acest buget cheltuielilor cu înzestrarea sunt indicatori ai efortului unui stat membru în domeniul

apărării. În principiu se recomandă ca statele membre să dea în mod constant 2% din PIB sau mai mult pentru apărare (**România** = angajament 2,38% în 2011 – 0,8%, 2012 – pe hârtie 1,3%, în realitate 0,9%). Țările membre care în mod frecvent alocă resurse sub acest procent, li se recomandă să stopeze acest lucru și să crească nivelul alocațiilor bugetare, conform angajamentelor asumate;

- **eficiența costurilor** va continua să fie un factor de o importanță deosebită. Acest lucru impune (și pentru România) o prioritizare a investițiilor, creșterea eficienței din punct de vedere al costurilor în operații și pentru mentenanță, precum și redirecționarea resurselor alocate structurilor și programelor învechite către alte priorități;

- **pentru creșterea eficienței** din punct de vedere al costurilor, se recomandă, de asemenea, **folosirea pârgurilor cooperării multinaționale** în utilizarea fondurilor alocate și pentru realizarea unora care **sunt imposibil de realizat de către un singur membru**. Se vor încuraja **abordările și cooperarea multinațională** în domeniul înzestrării, instruirii și educației, a sprijinului logistic, crearea de mari unități multinaționale, precum și de dezvoltare a unor capacități civile, care să determine creșterea interoperabilității și a planificării și execuției operațiilor, chiar dacă în acest context există o serie de obstacole tehnice și legale în acest sens (cerințe legislative, prevederi diferite referitoare la offsetul industrial, existența unor acorduri și termeni diferiți în privința cooperării dintre forțele armate aparținând altor țări, precum și dintre forțele armate și societatea civilă a aceleași țări), pentru dezvoltarea de capacități la costuri reduse;

- **folosirea eficientă a resurselor critice** impun ca statele NATO și ale UE să identifice/dezvolte capacități comune ale ambelor organizații.

Conceptul NATO „SMART DEFENCE”¹

În cursul anilor 2011 și 2012, începând cu reuniunea miniștrilor apărării din țările membre NATO (februarie 2011) și continuând cu conferințe, declarații, analize și comentarii pro și contra, s-au concretizat elementele de bază ale Conceptului NATO „Smart defence”, prezentat ca atare la Summitul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012.

La Summitul menționat Secretarul General al NATO **Anders Fogh Rasmussen** a expus datele esențiale ale Conceptului subliniind în esență că

¹ **Analiza autorului.** Are la bază cele 600 de titluri (documente, analize, declarații, comentarii) identificate cu motorul de căutare Google, utilizând „nota concept smart defence” (data 28.08.2012).

„**Smart Defence** înseamnă construirea securității cu bani mai puțini și muncind împreună și devenind mai flexibili”.

În timpul lucrărilor s-au desprins o serie de concluzii, cu care țările membre au fost de acord, astfel:

- „**Smart Defence**” este o nouă cultură de cooperare pusă de acord cu prioritățile naționale ca și cu specializarea unde este necesar și cu cooperarea multinațională (s-au analizat capacitățile unor țări membre în anumite domenii);
- conceptul se referă la echipamente, resursele umane și aspectele critice ale interoperabilității operaționale și tehnice.

În documentele pregătitoare ale Summitului de la Chicago și în timpul lucrărilor au fost subliniate și aprobate (aprobat) o serie de idei și principii:

- **oficialii NATO și șefii** de state și guverne au fost de acord că în aceste vremuri de austeritate fiecare euro, dolar sau liră sterlină contează. „**Smart Defence**” este un nou mod de a gândi despre generarea capacităților de apărare moderne de care Alianța are nevoie pentru deceniul următor și pe termen lung. Este o cultură reinnoită de cooperare care încurajează aliații să coopereze în dezvoltarea, dobândirea și menținerea capacităților militare pentru îndeplinirea sarcinilor Alianței în cadrul noului **Concept Strategic al NATO** (Lisabona - 2010). Asta înseamnă punerea în comun și partajarea capacității, stabilirea priorităților și coordonarea eforturilor;

- **unele evenimente** care au demonstrat necesitatea unei noi abordări de tipul „Smart Defence”:

- **criza economică** cu debutul în 2008 și care, din păcate, continuă;
- **criza din Libia**, implicarea NATO și concluziile trase privind unele slăbiciuni ale aliaților (cu excepția SUA);
- **lipsa de voință politică** a unor aliați în reechilibrarea bugetelor pentru apărare (România 0,8-0,9% din PIB);

- **s-au cristalizat, într-o primă fază, unele elemente constitutive, concrete, ale Conceptului, astfel:**

- acesta se bazează pe capacitățile care sunt critice pentru NATO, în special pentru punerea în practică a „Noului Concept Strategic” – „Lisabona 2010”;
- **Națiunile Aliate** trebuie să acorde prioritate acelor capacități de care NATO are nevoie, să se specializeze în ceea ce fac ele mai bine, să caute soluții la problemele comune. NATO poate acționa ca intermediar și catalizator, ajutând țările membre pentru a stabili ceea

ce pot face împreună la un cost mai mic, mai eficient și cu un risc mai mic.

Aceste elemente constitutive au fost definite astfel:

- **prioritizarea:** alinierea priorităților naționale cu cele ale capabilităților NATO a fost o provocare pentru anii trecuți, acum prin „Smart Defence” se deschide o oportunitate pentru o abordare transparentă, cooperantă și ținând seama de raportul cost-eficiență pentru a îndeplini cerințele Alianței în domeniul „Capabilităților”;

- **specializare:** cu bugetele sub presiune datorită crizei economice dar și a unei proaste guvernări, unele țări NATO (între care se remarcă și România) iau decizii unilaterale de a amâna sau abandona anumite capabilități. Acest fapt determină, în mod direct, creșterea efortului celorlalți aliați în special a SUA, ceea ce nu este corect. Reducerile bugetare pentru apărare, necoordonate în cadrul Alianței, prejudiciază grav capacitatea de a face față, cu succes, provocărilor multiple ale secolului XXI. NATO, prin noul Concept „Smart Defence” este gata să încurajeze specializarea „pe proiecte” astfel ca membrii să se concentreze **pe punctele lor naționale forte**, în cooperarea cu toți membrii sau cu unii dintre ei, **menținând în același timp suveranitatea națională pentru decizia finală a acestora;**

- **cooperare:** acționând împreună națiunile pot avea acces la capabilități pe care nu și le-ar putea permite în mod individual. Cooperarea poate lua forme diferite, cum ar fi un mic grup de națiuni, condus de o națiune cadru, sau partajarea strategică între cei care sunt apropiați în termeni de geografie, cultură sau echipamente comune;

La Summitul de la Chicago au fost stabilite „**Mecanismele Smart Defence**”, posibile și agreate până atunci:

- desemnarea reprezentanților speciali de către Secretarul General al NATO – **Anders Fogh Rasmussen** (gl. **Stephane Abrial**, Șeful Comandamentului Aliat pentru Transformare; **ambasadorul Claudio Bisogniero**; **ambasadorul Alexander Vershbow**);

- **coordonarea cu partenerii:**

- NATO lucrând împreună cu toți aliații caută și cooperarea cu jucători din afara Alianței, precum și cu organizația Uniunii Europene pentru apărare European Defence Agency (EDA) pentru a evita duplicarea inutilă, alocarea de resurse de cercetare și fonduri pentru aceleași obiective. Un factor

important îl reprezintă cooperarea factorilor industriali din toate țările membre.

Au fost luate în calcul unele acțiuni privind „Smart Defence” pe termen lung:

- **liderii NATO** au convenit să îmbrățișeze Conceptul „Smart Defence” (rămâne de văzut cu câtă sinceritate și voință politică, inclusiv în cazul României, n.a.) ca o viziune novatoare pentru a se asigura că Alianța poate dezvolta, dobândi și menține capacitățile necesare pentru a atinge obiectivele sale pentru „Forța NATO 2020”;
- **Summitul de la Chicago** a fost un prim pas, esențial, în punerea în aplicare a **Conceptului**. Șefii de Stat, oficialii civili și militari ai NATO, Guvernele țărilor membre au aprobat un pachet concret de proiecte multinaționale, inclusiv pentru o mai bună protecție a forțelor NATO, o mai bună dezvoltare a sistemelor C4ISR și o mai bună pregătire a personalului. Aceste proiecte precum și altele ce vor fi identificate și convenite în viitor vor asigura îmbunătățirea eficienței operaționale, economisirea de resurse și legături mai strânse între forțe NATO. Aceste proiecte și demersuri vor oferi, de asemenea, o experiență mai bogată în domeniul „Smart Defence” pe termen lung;
- **se consideră** că în Cadru Conceptului interoperabilitatea Sistemelor C4ISR, procedurile operaționale și pregătirea personalului sunt elemente cheie;
- **se prezintă** exemple de succes privind cooperarea cu specializarea unor țări membre NATO în soluționarea în comun a unor probleme complexe, imposibil de rezolvat de către o singură țară (în dezvoltarea aeronavelor de transport și luptă, „UAV-urilor, sistemelor antirachetă, sistemelor C4ISR, protecției luptătorului etc.”).

România și conceptul „Smart Defence”

România, așa cum se știe, este membru NATO din 2004. În perioada 1995-2004 oficialitățile române civile și militare (în special din M.Ap.N.) au acționat cu responsabilitate și dedicare pentru a îndeplini criteriile politice și militare pentru integrarea țării în NATO.

În tratatul de aderare negociat și semnat de România și NATO se prevăd drepturile și obligațiile părților, printre care și aceea că țara noastră să aloce în următorii ani cel puțin 2,38% din PIB pentru apărare.

În următorii ani începând cu 2005, angajamentele au fost repede uitate și bugetul destinat apărării a scăzut continuu și dramatic până la 0,8-0,9% în 2011 și 2012, fapt ce a însemnat înghețarea oricăror achiziții semnificative de echipamente și servicii pentru apărare.

În acest context, este greu de apreciat, cu ce ar putea participa România la programele de cooperare în cadrul Conceptului „Smart Defence” (lansat cu atâta determinare de Secretarul General al NATO) în pofida declarațiilor excesiv de optimiste ale oficialilor români, din care cităm:

• **Președintele Traian Băsescu** (Bruxelles, 30.01.2012, întâlnire cu Anders Fogh Rasmussen, Secretarul General al NATO): „România este un supporter fără rezerve a implementării „Smart Defence” în strategia de achiziții de echipamente (!)”. „România este interesată de dezvoltarea unor capacități militare de nișă”, cum ar fi:

- forțele speciale;
- deminare navală;
- human intelligence;
- cybersecurity.

„Se afirmă că România este implicată în 69 (care ar fi acestea?) din cele 168 de programe desfășurate sub egida Conceptului „Smart Defence” și ar dori să includă:

- achiziție de avioane multirol împreună cu Bulgaria și Croația;
- achiziția și utilizarea în comun a UAV-urilor.”

• **Mircea Geoană – Președintele Senatului României la acea dată (06.10.2011)** la întâlnirea cu șefii de misiuni diplomatice din țările NATO, înainte de AP NATO, București 07-09.10.2011:

- „Unul din subiectele discutate la AP NATO va fi modul în care criza economică a afectat bugetele pentru apărare ale statelor membre”;
- „Suntem foarte îngrijorați (oare?!) și în România în legătură cu faptul că această criză economică a afectat și bugetele de apărare, cel puțin în Europa. Noi înțelegem (!) îngrijorarea prietenilor americani și aliați că există acest declin în unele cazuri unul abrupt, iar în cazul României un declin foarte abrupt, care ar putea afecta, pe termen lung, nu numai capacitatea noastră de a acționa împreună, ci și coerența alianței noastre”;

- „Atunci când România a devenit stat membru NATO s-a angajat să aloce 2,38% din PIB pentru apărare, iar în acest an (2011) statul român a alocat doar 0,8% din PIB”.

• **Declarații** în aceeași notă de susținere a noului Concept „Smart Defence” au făcut și Ministrul Afacerilor Externe, dl. Cristian Diaconescu (înainte de Summitul de la Chicago din mai 2012) precum și alți oficiali civili și militari români.

Din analiza, cu bună credință, a implicării României în problematica NATO, a participării la efortul comun de apărare și la îndeplinirea angajamentelor asumate, declarațiile de mai sus devin simple vorbe, bune poate pentru export.

Din studierea celor 600 de documente, declarații, analize și comentarii postate pe net la subiectul „Smart Defence” se remarcă o înțelegere diferită a problematicii atât de către oamenii politici, cât și de către comentatori. În mod surprinzător, lipsesc comentarii din partea oamenilor politici și militarilor din țările importante ale NATO (Germania, Franța, Marea Britanie, Italia, Spania). Probabil că încă mai analizează Conceptul.

În ceea ce privește România și aportul ei real la Concept ar trebui să se ia act că nu prea are ce pune în coșul comun și nu mă refer doar la buget (0,8-1,0% din PIB) ci și la evoluțiile negative în domeniul apărării înregistrate constant și consecvent în **perioada 1990-2012**:

- o stare precară a ceea ce a mai rămas din așa-zisa „industrie de apărare”.
- politicile greșite aplicate în păstrarea și consolidarea unor subdomenii cu potențial tehnologic și științific;
- aplicarea unui management defectuos și uneori fraudulos, fenomen care a contribuit din plin la falimentarea unor unități productive;
- existența și tolerarea unor interese nelegitime privind acapararea terenurilor pe care au fost și sunt amplasate unitățile de producție ale echipamentelor și tehnicii de luptă;
- descurajarea prin legislație și măsuri birocratice aberante, a firmelor private care au apărut în România, cu produse și servicii pentru apărare și apelarea, uneori fără argumente, numai la importuri;
- nepăsarea totală a factorilor politici (oricare au fost aceștia în 22 de ani) față de înzestrarea armatei și subfinanțarea proiectelor importante, efectuarea rectificărilor de buget exclusiv negative și

instituirea unor puternice bariere birocratice și de altă natură, care să ducă la începerea procedurilor de licitație abia în lunile septembrie-octombrie ale fiecărui an, cu pierderea finanțării din lipsă de timp (acțiunea pare chiar programatică);

- pierderea unor specialiști de mare valoare, unii cu specialități unicate, care, din lipsă de resurse și perspectivă, au fost nevoiți să plece în alte domenii sau chiar să emigreze;
- indiferența totală a factorilor politici cu responsabilități în securitatea națională și apărare pentru exportul de echipamente și servicii, din domeniul apărării, pe piețele pe care România le-a avut și pentru acele produse care au rămas sau care puteau fi făcute competitive;
- transformarea procesului de planificare a înzestrării armatei (celebrul PAAP) într-o adevărată farsă, în sensul că aproape nimic nu se respectă, iar la terminarea anului se dau explicații formale.

În loc de concluzii, cred că România și Armata României au multe lucruri la pasiv și extrem de puține la activ.

Sperăm cu toții că modul cum au fost puse problemele de către NATO în cursul anilor 2010-2012 și în mod deosebit la Summitul de la Chicago din 20-21 mai 2012, privind respectarea obligațiilor asumate de către țările membre și dezvoltarea unor acțiuni viitoare consistente în cadrul Conceptului „Smart Defence” va determina o schimbare de atitudine a responsabililor politici și militari români, care au obligații directe în apărarea țării.

BIBLIOGRAFIE

*** Noul „*Concept Strategic al NATO*”, Lisabona, noiembrie 2010;

FRIEDMAN George, fondatorul STRATFOR, *România trebuie să fie mai periculoasă pentru a exista, să fie un risc pentru ruși, germani, și de ce nu, americani*, interviul HotNews.ro, 16 noiembrie 2010, București;

ION Gheorghe, ILIE Marin, ILIE Ana Mona, Smart defence – un Concept aliniat fizionomiei curente a fenomenului militar;

MINCU Constantin, *Evoluții științifice și tehnologice în domeniul comunicațiilor și informaticii militare și influența acestora asupra planificării și ducerii acțiunilor militare*, Revista de Științe Militare, AOȘ-R, nr. 2(27)/2012.

POPA Maricel, *Elemente defendologice ale dinamicii fenomenului militar în condițiile globalizării și crizei economico-financiare mondiale*, Gândirea Militară Românească, nr. 3, mai-iunie 2012.

<http://www.int/cps/en/natolive>;

<http://www.int/cps/en/natolive/topics>;

<http://www.natolibguides.info>;

http://www.jovinal.dresmara.ro/volume3_issue1/07.

<http://www.civitasoilitics.org> (România și NATO în 2012, Gheorghe Vișan);

alte 600 de titluri postate pe net și accesate cu motorul de căutare Google, utilizând expresia „NATO concept smart defence”.

